

کانون‌های تفکر پاکستان

کد موضوعی: ۳۳۰

شماره مسلسل: ۱۴۵۱۲

آبان‌ماه ۱۳۹۴

دفتر: مطالعات بنیادین حکومتی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۱۴.....	فصل اول - اندیشکده‌های حزبی.....
۲۱.....	فصل دوم - اندیشکده‌های خصوصی.....
۲۸.....	فصل سوم - اندیشکده‌های دانشگاهی.....
۳۰.....	نتیجه‌گیری.....
۳۱.....	پی‌نوشت‌ها.....

کانون‌های تفکر پاکستان

چکیده

نقش اندیشکده‌ها در سیاستگذاری‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی کشورهای مختلف به‌طور روزافزونی افزایش یافته است این مؤسسات در روند سیاست داخلی و بین‌المللی جوامع امروزی نقش مؤثری ایفا می‌کنند. کشور پاکستان نیز که نزدیک به ۷۰ سال از استقلال آن می‌گذرد، در زمینه تأسیس و حمایت از اندیشکده‌های مختلف فعال بوده است. دولت پاکستان با تخصیص بودجه‌هایی به حمایت از اندیشکده‌ها پرداخته و آنها را به رعایت چارچوب قانونی ترغیب کرده است.

این گزارش به بررسی نقش اندیشکده‌های معتبر و معروف پاکستان و همچنین روابط آنها با دولت، پارلمان و احزاب این کشور می‌پردازد. مراکز مطالعاتی پاکستان با مشارکت در طرح‌های پژوهشی ملی، جهانی و بررسی روند تحولات منطقه‌ای و همچنین چالش‌های پیش‌روی این کشور توانسته‌اند جایگاهی ویژه در داخل و خارج این کشور به‌دست آورند.^۱

۱. انتشار سلسله گزارش‌های کانون‌های تفکر به‌منظور آشنایی اولیه با ادبیات جمع اندیشانه فکری جهان تهیه می‌شود و نگاه اثباتی و نفی به مطالب ندارد.

مقدمه

کانون‌های تفکر در سراسر دنیا نقش مؤثری در سیاستگذاری و تدوین راهبردهای خرد و کلان ایفا می‌کنند و به‌عنوان «بانک ایده» مطرحند تا سیاست عمومی درباره موضوعات مختلف براساس هم‌اندیشی کارشناسان در حوزه‌های گوناگون شکل گیرد. ماهیت و نقش کانون‌های تفکر در هر کشوری تابع نظام سیاسی و حزبی است. از این‌رو در کشوری مانند پاکستان با تعداد بسیاری از این مراکز مواجهیم اما در برخی دیگر از کشورها مراکز معدودی به‌عنوان کانون تفکر فعالیت دارند.

نکته حائز اهمیت آن است که در این قرن حاکمیت‌ها در هر کشوری و با هر نظریه‌ای به هر حال نیاز به کانون‌های تفکر را درک کرده و نسبت به آن اهتمام داشته‌اند. تا آنجا که می‌توان ادعا کرد حاکمیت بدون کانون‌های تفکر فاقد معناست.

کانون‌های تفکر در برخی نظام‌های سیاسی مانند آمریکا و انگلیس معمولاً از احزاب سیاسی مستقل‌اند، گرچه ممکن است از نظر ایدئولوژیکی به لیبرال‌ها یا محافظه‌کاران و غیره متمایل باشند. اندیشمندان در این سازمان‌ها به انتشار پیشنهادهاى خود در زمینه سیاستگذاری می‌پردازند که ممکن است مورد استقبال احزاب سیاسی نیز قرار گیرد.

بیشتر اندیشکده‌هایی که بر سیاستگذاری دولت آمریکا تأثیر می‌گذارند بر موضوعات سیاسی، امنیتی و دفاعی متمرکزند و برخی نیز بخش‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه را هدف خود قرار می‌دهند.

بعضی از احزاب نظیر حزب کنگره هند دارای اندیشکده‌اند. گروه «توجه به چالش‌های آینده» که توسط راثول گاندی برای حزب کنگره تأسیس شد، به ارائه مشورت به این حزب درباره اصلاحات درون‌حزبی می‌پردازد و البته اندیشکده‌های غیرحزبی چنین

کارکردی ندارند.

«مرکز آسیایی مطالعات استراتژیک ترکیه» به حزب عدالت و توسعه ترکیه که حزب حاکم این کشور نیز به‌شمار می‌رود، در زمینه ترویج دیدگاه جدید درباره سیاست خارجی کمک می‌کند و در حقیقت با دولت همکاری دارد.

دو جنبه از فرهنگ آمریکایی در زمینه اندیشکده‌ها موجب تمایز آنها از دیگر دمکراسی‌ها می‌شود که در مقاله «فروشی نیست» مجله اکونومیست (۲۰ ژانویه ۲۰۱۱) ذکر شد. در این مقاله آمده که میزان هزینه شده برای لابی کردن در دولت فدرال آمریکا از یک میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار در سال ۱۹۹۸ به ۳ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۹ افزایش یافت و اهداکنندگان کمک‌های مالی اغلب به تأمین پولی اندیشکده‌ها می‌پردازند تا تحقیقات ویژه‌ای درباره موضوعات خاص اجرا کنند.

اکونومیست همچنین نوشت که رابطه میان اندیشکده‌ها و دولت بسیار خاص است. زیرا اندیشکده‌ها در آمریکا بسیار تأثیرگذارتر از اندیشکده‌های کشورهای دیگرند. اندیشکده‌ها به دولت آمریکا در زمینه طرح مارشال و جنگ عراق جهت‌دهی کردند.

توماس فریدمن، «مقاله‌نویس مشهور نیویورک تایمز»، در مصاحبه با روزنامه اسرائیلی «هاآرتص» در آوریل ۲۰۰۳ گفت: «می‌توانم نام ۲۵ نفر را ارائه کنم که اگر یک سال و نیم پیش به یک جزیره دورافتاده تبعید می‌شدند، جنگ عراق اتفاق نمی‌افتاد».

اکثر این ۲۵ نفر که هیچ‌یک منتخب مردم آمریکا نبودند، از طریق اندیشکده‌ها و رسانه‌ها طرز فکر خود را القا می‌کردند و در نهایت نقش مؤثرتری از کنگره که نماینده منتخب مردم این کشور بودند، در زمینه به راه انداختن جنگ عراق ایفا کردند.

مجله اکونومیست همچنین هشدار داد که اندیشکده‌های آمریکایی به خوبی تأمین

مالی می‌شوند. مؤسسه بروکینگز که غیرحزبی محسوب می‌شود، بودجه سالیانه ۸۰ میلیون دلاری دارد که ۲۵ برابر بیشتر از بودجه مؤسسه انگلیسی دموکراسی (Demos) است. اکونومیست معتقد است اندیشکده‌های آمریکایی به شدت با دولت ارتباط دارند و اغلب بستر را برای سیاست‌های دولت فراهم می‌کنند و «بخش تشکیل‌دهنده طبقه دائمی حاکم» به‌شمار می‌روند. کشور پاکستان با توجه به این ضرورت به سمت تأسیس کانون‌های تفکر یا اندیشکده‌ها رفت.

تاریخچه کانون‌های تفکر در پاکستان^(۱)

سیاست در پاکستان متأثر از ایدئولوژی و هویت احزاب سیاسی و همچنین شخصیت کاریزماتیک رهبران احزاب است. در عین حال کمبود فاحشی از نظر احزاب مهم و منطقه‌ای مشهود است. تشکیل یک اندیشکده در هر حزب که با هدف شکل‌دهی به سیاست عمومی بر پایه تحقیق و تحلیل ایجاد شده باشد به توانمندی‌های احزاب سیاسی می‌افزاید و کشور را به‌سوی سیاست‌گذاری بر پایه تدبیر سوق می‌دهد.

در خصوص کشور پاکستان نیز نیاز به تشکیل اندیشکده‌هایی در احزاب سیاسی، مهم به‌نظر می‌رسد. زیرا عناصر فرهنگی به‌منزله موانعی برای تصمیم‌گیری اندیشمندان و حکومت مناسب عمل می‌کنند.

میان اندیشکده‌ها و احزاب سیاسی پاکستان پیوندی عمیق وجود دارد. در واقع این دو نهاد به‌طور گسست‌ناپذیری از بدو تأسیس این کشور هم‌زاد یکدیگر بوده‌اند.

همین مسئله موجب شده است تا بررسی اندیشکده‌ها را با معرفی اجمالی احزاب آغاز کنیم. همچنانکه در ادامه این گزارش اشاره خواهد شد اندیشکده‌ها محل تبادل آرا و

تصمیماتی‌اند که در نهایت توسط احزاب در دستور کار مراکز تصمیم‌گیری و تقنین قرار می‌گیرند. از همین رو است که میزان تأثیر اندیشکده‌ها در گرو وزن سیاسی احزابی در پارلمان و سهم آنها از قدرت است تا آنجا که بودجه اندیشکده‌ها براساس تعداد اعضای حزب متبوعشان در پارلمان است.

البته در واقعیت متأسفانه، فرهنگ واقعی مناظره، بحث و تصمیم‌گیری براساس مشورت و توافق در پاکستان وجود ندارد. بنابراین حاکمان تمایل دارند تصمیمات خود را در خفا و به‌طور یک‌جانبه و در واکنش به شایعات یا حتی براساس تئوری‌های توطئه اتخاذ کنند. طبعاً در این زمینه سیاسی اندیشکده‌ها نقش مؤثری در تبیین و بسط دیدگاه‌ها و برنامه‌های حزبی دارند.

وابستگی اندیشکده‌ها و مطالعات آنها به احزاب سیاسی و اینکه کدام حزب قدرت را در اختیار داشته باشد مانع شکل‌گیری نظریات بلندمدت و عمیق است. به‌عبارت دیگر گاه، نبود شیوه نظام‌مند تصمیم‌گیری معمولاً عامل اصلی تصمیمات نادرست است که در نهایت به عواقب ناگواری ختم می‌شود.

موارد متعددی از اتخاذ تصمیمات کلیدی در پاکستان وجود دارند که به‌طور جداگانه از سوی حاکمان نظامی و رهبران منتخب مردم اتخاذ شدند و هنگامی که بحث و مناظره میان موافقان و مخالفان درباره یک اقدام وجود نداشت و محیط مناسب برای تفکر آزادانه مهیا نبود، کشور گرفتار امواج فاجعه‌آمیز شد.

تصمیم‌گیری نادرست که بدون مشورت اتخاذ شده، در بالاترین سطوح رهبری پاکستان مشهود است و این‌گونه تصمیم‌گیری‌ها بدون بررسی روش اجرا اتخاذ می‌شود. به‌عنوان مثال گفتگو درباره عمق استراتژیک در افغانستان هرگز به سیاستی معنادار تبدیل

نشد و همچون متحدان غربی پاکستان در خصوص موضوع جهاد در افغانستان طی دهه ۱۹۸۰ برداشت نادرست وجود داشت.

زمانی که ارتش سرخ شکست در جنگ افغانستان را پذیرفت و آماده خروج از این کشور بود، سیاست پاکستان بر این امر استوار شد که اتحاد جماهیر شوروی باید زمانبندی معینی را برای خروج از افغانستان ارائه دهد، در حالی که مسکو بر تشکیل یک دولت موقت در کابل به منظور جلوگیری از خلأ قدرت در افغانستان تأکید داشت. اما در پی توافق ریگان با گورباچف و اعلام چارچوب زمانی معین برای خروج از افغانستان، ناگهان سیاست پاکستان چرخش ۱۸۰ درجه‌ای را در این خصوص تجربه کرد و مصرانه خواستار تشکیل دولت موقت در کابل پیش از خروج نظامیان روس از افغانستان شد.

براساس نتیجه‌گیری که می‌توان از این مثال و ده‌ها مثال دیگر داشت، باید گفت که چنین تصمیم‌گیری‌های کارشناسی نشده‌ای و عواقب آنها نشان می‌دهد، وجود اندیشکده‌ها برای احزاب سیاسی و حکومت پاکستان تا چه اندازه ضروری به نظر می‌رسد. زیرا می‌توانند فضای مناسب برای تصمیم‌گیری جمعی و نظام‌مند را مهیا سازند تا از عواقب تصمیمات نادرست برای احزاب و کشور جلوگیری کنند.

نقش اندیشکده‌ها در احزاب سیاسی پاکستان

کارکرد اولیه یک اندیشکده در حزب سیاسی پاکستان باید این‌گونه باشد:

۱. رهبری حزب را درباره موضوعات مختلف آموزش دهد تا پیام حزب یا خط و مشی حزب به صورت هماهنگ و مرتبط اشاعه یابد. این اقدام باید از طریق اجرای مطالعات تحقیقی و سیاستنامه‌هایی درباره حوزه‌های خاص سیاست ملی انجام شود.

۲. برنامه‌ریزی سیاسی از طریق بررسی موضوعات مهم و توسعه سیاستگذاری‌ها مطابق با تقاضای مردم.
۳. توسعه راهبرد انتخاباتی برای حزب، کمک به گزینش نامزدها و برگزاری نظرسنجی‌های عمومی در سطح ملی، استانی و منطقه‌ای به منظور ارتباط داشتن با نبض جامعه برای بررسی موضوعات مهم.
۴. ارائه توصیه به حزب پارلمانی از طریق کمک برای استیضاح، تهیه پیش‌نویس قوانین، پیشنهاد تعویق جلسات و رسیدگی‌ها، تهیه نکاتی برای سخنرانی‌ها و تحقیق برای اعضای پارلمان.
۵. کمک برای دسترسی به رسانه‌ها به‌خصوص رسانه‌های اجتماعی و همچنین خدمت کردن به‌عنوان پلی میان اندیشکده‌ها، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های مدنی به‌منظور کمک به ایجاد ائتلاف‌های گسترده‌تر درباره موضوعات خاص.

مکانیسم معرفی اندیشکده‌ها در احزاب سیاسی پاکستان

برخی اقدامات عملی برای تأسیس اندیشکده‌ها در احزاب سیاسی پاکستان و همچنین تضمین تأثیرگذاری آنها لازم است.

اندازه یک اندیشکده باید بازتابی از قدرت هر حزب در پاکستان باشد. به این منظور که تعداد کرسی‌ها و رأی‌های کسب شده در پارلمان، میزان قدرت حزب و بزرگی اندیشکده را نشان می‌دهد؛ زیرا اگر با میزان قدرت حزب در پارلمان همخوانی نداشته باشد، صرفاً موجب به هدر رفتن انرژی و منابع مالی می‌شود.

بنابراین، شمار نیروهای تمام‌وقت اندیشکده‌های احزاب مهم باید با تعداد آرای

مأخوذه، قدرت پارلمانی و نقش ملی هر حزب سیاسی همخوانی داشته باشد.

حوزه‌های تخصصی و شایستگی‌های اعضای اندیشکده‌ها

کارشناسان سه حوزه سیاست عمومی می‌توانند هسته مرکزی اندیشکده‌ها را تشکیل دهند:

۱. رسانه،

۲. مدیریت انتخابات،

۳. سیاستگذاری در حوزه‌هایی نظیر اقتصاد، انرژی، آموزش، محیط زیست، بهداشت، فقرزدایی، مسائل فرهنگی، خودمختاری ایالتی، دسترسی به عدالت و حکومت قانون، مسائل خارجی، دفاع، مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی و امنیت ملی.

با توجه به این واقعیت که قانونگذاری در پاکستان به زبان انگلیسی انجام می‌شود و احزاب باید در ارتباط مستمر با دستگاه بوروکراتیک اداری باشند، اندیشکده یک حزب سیاسی باید اندیشمندان خود را براساس شایستگی آموزشی استخدام کند.

ساختار اندیشکده‌ها

ساختار یک اندیشکده باید براساس گروهی از اندیشمندان و متخصصان شکل بگیرد و یک نفر به‌عنوان مسئول انتخاب شود اما نباید چندان به سلسله مراتب متکی باشد. در هسته مرکزی یک اندیشکده نیز باید چهار شاخه وجود داشته باشد:

۱. بخش تحقیق: در اینجا، روشنفکران حزب می‌توانند به مطالعه درباره موضوعات

خاص، بررسی دیدگاه مردم و روند مقبول رأی‌دهندگان و همچنین برآورد مسائل مختلف بپردازند.

۲. **بخش اسناد:** جایی که حزب نتیجه تحقیقات خود نظیر اسناد سازمانی، رساله‌های حزبی، اطلاع‌رسانی سیاسی، فهرست اعضا، ارتباطات با دیگر احزاب سیاسی و توسعه فرهنگ گفتمان درون حزبی از طریق وبسایت را نگهداری می‌کند.

۳. **بخش رسانه:** در این محل، حزب می‌تواند پیام خود را از طریق رسانه‌های مکتوب و الکترونیکی و همچنین اینترنت به‌ویژه رسانه‌های اجتماعی مخابره کند. بسیاری از احزاب مهم یا به ایجاد مراکز رسانه‌ای مبادرت کرده‌اند یا در حال راه‌اندازی این مراکزند تا به افکار عمومی دسترسی داشته باشند.

۴. **بخش آموزش سیاسی:** ارائه آموزش و دوره‌های سیاسی برای فعالان، رهبران، نامزدها و نمایندگان حزب از طریق برگزاری جلسات اطلاع‌رسانی.

موضوعات دفاعی و امنیتی دارای اولویت برای اندیشکده‌ها

برای هر اندیشکده حزبی، حوزه‌های موضوعی مرتبط با رویکردهای امنیتی و دفاعی جدید وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد:

۱. مشارکت دادن بخش عظیمی از شهروندان در راهبرد دفاعی پاکستان که بتواند از اتکای صرف به بخش‌های نظامی نظیر ارتش، تانک‌ها، زیردریایی‌ها، جت‌های جنگنده F16، تسلیحات اتمی، موشک‌ها و غیره بکاهد، اما همچنین باید نقش پارلمان، احزاب سیاسی، حکومت قانون، خودمختاری ایالتی، آموزش، اقتصاد و انرژی را نیز به‌عنوان عوامل مهم تقویت‌کننده دفاع ملی لحاظ کرد.

۲. شناسایی تهدیدهای نوظهور غیرسنستی و غیرمتعارف برای دفاع ملی را باید مهم دانست و راهبردی برای مبارزه با این تهدیدها و مواردی نظیر تغییرات آب و هوایی، نبرد

سایبری، شایعه‌پراکنی علیه پاکستان، حکومت فاسد، تروریسم فرقه‌ای، اقتصاد ضعیف، کمبود انرژی و تنزل استانداردهای آموزشی تدوین کرد.

۳. از آنجا که حق حیات، اساسی‌ترین حق انسان به‌شمار می‌رود و مسئولیت نخست دولت نیز محافظت از زندگی و آزادی شهروندان است، نبود راهبرد مبارزه با تروریسم خطرناک به‌نظر می‌رسد. تروریست‌ها امروزه به‌طور آزادانه در هر زمان و مکان ممکن به اهداف از پیش تعیین شده خود حمله می‌کنند و دولت نیز واکنشی از سرِ درماندگی نشان می‌دهد، زیرا هیچ راهبرد قابل اتکایی برای مبارزه با تروریسم وجود ندارد و اداره ملی مبارزه با تروریسم که از سال ۲۰۰۹ به‌طور رسمی اعلام موجودیت کرد، هنوز دوران ابتدایی تکامل خود را طی می‌کند.

۴. از آنجا که خریداری کردن تجهیزات نظامی گرانقیمت با راهبرد امنیتی و دفاعی این کشور هماهنگ است؛ دیگر نیازی به پنهان‌کاری درباره بودجه دفاعی وجود ندارد و پارلمان نیز به‌طور مبسوط درباره بودجه و خریدهای نظامی بحث و رایزنی می‌کند و این مسئله به‌عنوان آزمونی برای برآورد شفافیت و مسئولیت‌پذیری در هر کشور دمکراتیک هنجارسازی شده است.

نقش اندیشکده‌ها در ساختار تصمیم‌گیری احزاب سیاسی و فراکسیون‌های پارلمانی

بخش عمده‌ای از احزاب سیاسی پاکستان دارای اندیشکده‌های مختص خودند تا بتوانند ارتباط لازم میان تفکر جامع و نظام‌مند درباره نهادهای مختلف حکومت نظیر قوای قضائیه و مجریه و دستگاه امنیتی کشور از یک‌سو و افکار عمومی، رسانه‌ها و اندیشه‌ها و اعمال احزاب سیاسی از سوی دیگر برقرار کنند. اغلب احزاب سیاسی تمایل دارند ساختار سیاسی

موجود را متحول سازند اما از ارائه سیاست‌های جدید ناتوانند و به اندیشه‌های برای ارائه پیشنهاد و برنامه نیاز دارند.

اندیشکده می‌تواند میان نمایندگان پارلمان و اعضای احزاب دیگر ارتباط برقرار کند. هر اندیشکده همچنین می‌تواند، سمینار و کنفرانس سالیانه برگزار کند تا گزارش عملکرد و یافته‌های تحقیقی خود را ارائه دهد و به این ترتیب، رویکرد مناظره و تفاهم را میان اعضای حزب تقویت کند و تشتت آرا را در حزب خود به حداقل برساند.

بهترین اقدامات اندیشه‌ها

با توجه به وجود تنوع در اندازه، ساختار، نقش و ماهیت اندیشه‌های سیاسی در دمکراسی‌های متفاوت، «بهترین اقدامات» اندیشه‌ها در کشورهای مختلف تفاوت دارد:

۱. اتخاذ رویکرد خلاقانه برای تحقیق و تحلیل سیاسی به منظور تقویت کیفیت توصیه‌ها،

۲. همکاری نخبگان با تصمیم‌گیران در عرصه‌های عمومی سیاسی و رسانه‌ای،

۳. به‌کارگیری اندیشمندان باتجربه و قدردانی از مشارکت همکاران و ارائه فرصت

برای رشد و نمو انگیزه میان اعضای اندیشه‌ها،

۴. مطالعه مفهومی تحقیق سیاسی اندیشه‌ها براساس دستور کار سیاسی و اداری

غالب در کشور و مطابق با سیاست‌های جاری و عملی،

۵. ایجاد گروه‌های تحقیقاتی متمرکز بر حوزه‌های متفاوت سیاست عمومی دارای

یک رهبر برای هر گروه البته در صورت امکان تمکن مالی،

۶. انتشار و اشاعه تحقیق و تحلیل سیاسی به‌عنوان مکانیسمی برای گفتمان میان

احزاب سیاسی و پارلمان،

۷. حفظ استانداردهای دقیق تأمین و صرف بودجه به منظور مشهود بودن شفافیت اندیشکده.

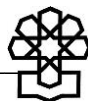
نحوه کمک اندیشکده‌ها به احزاب سیاسی پاکستان

تشکیل اندیشکده‌ها در احزاب سیاسی پاکستان به چندین هدف مهم کمک کرده است:

۱. آموزش رهبری حزب از طریق تزریق فرهنگ تفکر نهادینه شده و غنی کردن گفتمان سیاسی برای درک موضوعات مهم،
۲. تقویت اعتبار موقعیت احزاب سیاسی در میان مردم به منظور جدی گرفتن سیاست عمومی و اهمیت دادن به رأی‌دهندگان و باورسازی در میان مردم،
۳. تشویق دموکراسی درون‌حزبی از طریق مشورت و تبادل نظر میان رهبران، اعضا، متخصصان، اندیشمندان و رأی‌دهندگان حزب،
۴. ایجاد روابط و همکاری بهتر میان احزاب سیاسی رقیب بر سر ایده‌های مختلف درباره موضوعات متنوع به منظور کاستن از تکثرگرایی و شخصی‌سازی سیاست برای تقویت کیفیت و بافت فرهنگ سیاسی پاکستان،
۵. حذف امکان تصمیم‌گیری‌های نادرست ناشی از تصورات شخصی و واکنش‌های احساسی به منظور جلوگیری از آسیب دیدن منافع ملی،
۶. ظرفیت‌سازی در سطوح مختلف مقامات حزبی، نامزدها، نمایندگان پارلمان و مقامات منتخب.

نقش حکومت در تأمین بودجه احزاب سیاسی

بودجه اندیشکده‌های احزاب سیاسی که در مجلس ملی و سنا نماینده دارند، باید از سوی

حکومت تأمین شود تا اندیشکده‌ها بتوانند آزادانه و مستقل به فعالیت خود ادامه دهند. این کمک مالی را می‌توان با یک فرمول قانونی براساس میزان آرای کسب شده و شمار کرسی‌های احزاب سیاسی پارلمان تخصیص داد. همان‌گونه که در آلمان اجرا شده است و اکثر احزاب، بنیادهایی دارند که از سوی دولت تأمین مالی می‌شوند. در انگلیس نیز بودجه‌ای برای احزاب مخالف پارلمان تخصیص داده می‌شود تا وظایف پارلمانی خود را براساس سیستم معروف به (Short Money) انجام دهند یا در مورد ترکیه، تأمین مالی از طریق بودجه مستقیم دولتی احزاب صورت می‌پذیرد.

بودجه‌هایی که از طریق دولت تخصیص می‌یابند، باید دارای معیارهای مشخص و فهرست استفاده مجاز و غیرمجاز ثروت عمومی برای تأمین مالی احزاب سیاسی باشند. در کشور پاکستان حسابرسی چنین بودجه‌هایی به‌طور سالیانه از سوی یک گروه ویژه تحت نظر اداره حسابرسی کل پاکستان انجام می‌شود. این گزارش حسابرسی به اطلاع عموم می‌رسد و به پارلمان ارائه می‌شود.

مراکز مهم مطالعاتی پاکستان در ادامه این تحقیق به‌صورت مجزا مورد مطالعه واقع می‌شوند. اندیشکده‌هایی نظیر مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان، مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام‌آباد، مؤسسه مطالعات سیاسی اسلام‌آباد، مؤسسه مطالعات صلح پاکستان، مؤسسه تحقیقات سیاسی اسلام‌آباد، مرکز توسعه سیاست اجتماعی، مؤسسه مطالعات منطقه‌ای، مؤسسه توسعه سیاست پایدار، مؤسسه راه‌حل‌های جایگزین، مؤسسه توسعه اقتصادی پاکستان و برخی مراکز دانشگاهی از جمله مهمترین مؤسسات مطالعاتی این کشور به‌شمار می‌روند.

در رده‌بندی جهانی سال ۲۰۱۴ اندیشکده‌های جنوب آسیا از میان ۲۱۱ مرکز

مطالعاتی، ۲ اندیشکده پاکستانی (مؤسسه توسعه سیاست پایدار و مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان) جزء ۲۰ مرکز برتر به‌شمار آمدند.

فصل اول - اندیشکده‌های حزبی

در این فصل اندیشکده‌هایی معرفی خواهند شد که به احزاب وابستگی دارند. به عبارت دیگر تلاش خواهد شد چند نمونه از مشهورترین اندیشکده‌ها در این کشور معرفی شوند. ذکر این نکته در این فصل لازم است که بار دیگر به اهمیت نقش اندیشکده‌های حزبی در تدوین و دستور کارگذاری تصمیمات کلان اشاره شود. از این‌رو است که شخصیت‌های سیاسی ذی‌نفوذ در اداره یا تأسیس اندیشکده‌ها نقش مؤثری دارند.

مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان (PIIA)^(۲)

مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان یک سازمان غیررسمی، غیرحزبی و غیرانتفاعی است که سعی دارد به تسهیل درک مخاطبان از امور بین‌الملل بپردازد و مطالعه علمی سیاست بین‌الملل، اقتصاد و فقه را ترویج نماید. در پی نگرانی بشر قرون ۱۹ و ۲۰ درباره مسائل انسانی و امور جهانی، پایه‌های اولیه تأسیس این مؤسسه نهاده شد.

مؤسسه امور بین‌الملل هند (IIIA) در سال ۱۹۳۶ در شهر دهلی تأسیس شد و اعضای آن در آستانه استقلال پاکستان از هند، رأی به جابجایی این مؤسسه و استقرار آن در این کشور تازه‌تأسیس دادند. مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان (PIIA) نیز در سال ۱۹۴۸ براساس قانون ثبت مؤسسات ۱۸۶۰ تأسیس شد.

این مؤسسه به اشاعه تحقیق و آگاهی درباره تحولات بین‌المللی به‌ویژه مواردی که

به چالش‌های سیاست خارجی پاکستان مربوط می‌شوند، می‌پردازد. مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان اقدام به برگزاری سمینارها، سخنرانی‌ها و میزگردها می‌کند و همچنین فصلنامه تخصصی «افق پاکستان» را منتشر می‌سازد. مؤسسه مذکور سعی دارد، موضع نهادی درباره موضوعات سیاسی اتخاذ کند.

تحقیقات این مؤسسه به صورت مقاله‌های انفرادی یا تحقیقات انتشار یافته در فصلنامه افق پاکستان منتشر می‌شوند. نخستین مطلب فصلنامه افق پاکستان در ماه مارس ۱۹۴۸ به چاپ رسید. این فصلنامه به موضوعاتی نظیر سیاست خارجی پاکستان، مسائل منطقه‌ای و جهانی، امور زنان در روابط بین‌الملل، نظریه‌های روابط بین‌الملل، مطالعات امنیتی و تروریسم و امور مربوط به محیط زیست می‌پردازد.

مؤسسه امور بین‌الملل پاکستان به عنوان بخشی از برنامه دیپلماسی عمومی خود به طور مرتب اقدام به برگزاری جلسات میزگرد، سخنرانی و سمینار می‌نماید. رهبران، دانشمندان و دانشگاهیانی نظیر ایوب خان، ذوالفقار علی بوتو، پرویز مشرف، هنری کیسینجر، راثوف دنکتاش، کلمنته آتلی، والتر راسل مید، آرنولد توین بی، آندره زیگفرید، مایکل کریپون و بسیاری دیگر از جمله مخاطبان این مؤسسه به‌شمار می‌روند.

کتابخانه این مؤسسه در حوزه تخصصی روابط بین‌الملل دارای مجموعه‌ای گسترده با ۳۵ هزار جلد کتاب در زمینه‌های سیاست خارجی، سیاست بین‌الملل، مطالعات منطقه‌ای، تحقیقات صلح و جنگ، تروریسم و موضوعات مرتبط است. این کتابخانه همچنین پایگاه داده‌هایی از ۱۵ هزار مجله و بیش از ۱۰۰ عنوان روزنامه و مجله در اختیار دارد و مجموع چنین گنجینه‌ای برای امور پژوهشی در اختیار پژوهشگران قرار می‌گیرد.

مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام آباد (ISSI) (۳)

مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام آباد به‌عنوان یک سازمان مستقل و غیرانتفاعی در زمینه‌های تحلیل و تحقیق به‌صورت مستقل فعالیت می‌کند.

این مؤسسه که در سال ۱۹۷۳ تأسیس شد و به ارائه تحلیل‌های عمیق درباره موضوعات استراتژیک منطقه‌ای و جهانی می‌پردازد و سعی دارد بر مسائلی نظیر صلح و امنیت بین‌الملل تأثیرگذار باشد.

این اندیشکده همچنین به ترویج درک عمیق از موضوعات حیاتی مؤثر بر امنیت پاکستان و جامعه جهانی می‌پردازد.

هدف این مؤسسه نیز مطالعه، بحث و تبادل نظر، تحقیق و تحلیل براساس منابع اطلاعاتی آزاد و انتشار یافته اعلام شده است.

مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام آباد اقدام به برگزاری نشست‌هایی برای دانشمندان، کارشناسان، نویسندگان و محققان می‌نماید و فرصت مطالعه، تحقیق و تحلیل موضوعات استراتژیک بین‌رشته‌ای، صلح و امنیت را فراهم می‌آورد تا پیشینه موضوعات و چشم‌انداز آینده آنها مورد بررسی قرار گیرد.

این مؤسسه همچنین فصلنامه «مطالعات استراتژیک» را منتشر می‌کند تا از این طریق به اشاعه تحلیل‌ها و تحقیق‌های مرتبط با حوزه فعالیت خود بپردازد.

مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام آباد هم‌اکنون به اجرای تحقیقات درباره مناطقی نظیر جنوب آسیا، چین، ژاپن و آسیا پاسفیک، افغانستان و آسیای مرکزی، ایران، خاورمیانه، آمریکا و همچنین موضوعاتی نظیر سازمان ملل متحد، استراتژی و امنیت، سیاست خارجی پاکستان، مسائل هسته‌ای، تروریسم، اقتصاد و مسائل اجتماعی می‌پردازد.

این مؤسسه با دیگر مؤسسات در نقاط مختلف جهان همکاری می‌کند و نماینده پاکستان در کنفرانس‌های بین‌المللی در حوزه استراتژیک به‌شمار می‌رود.

مؤسسه مطالعات سیاسی اسلام‌آباد (IPS)^(۴)

مؤسسه غیرانتفاعی مطالعات سیاسی اسلام‌آباد یک سازمان مدنی برای ترویج تحقیقات مسائل سیاسی است. این مؤسسه فرصتی برای بحث و تبادل نظر درباره موضوعات ملی و بین‌المللی فراهم می‌سازد و نقش اندیشکده‌ها در دنیای دموکراتیک مدرن را برجسته می‌سازد.

مطالب این مؤسسه از طریق برگزاری سمینارها، سمپوزیوم‌ها، کنفرانس‌ها و میزگردهایی درباره موضوعات چندبُعدی به‌دست می‌آید و اقدام به ارائه گزارش، نشریه، تحقیقات موضوعی و برنامه‌های ظرفیت‌سازی می‌کند.

این اندیشکده طرح‌ها و ابتکارات کلیدی به سیاستمداران، تحلیلگران، رهبران سیاسی، قانونگذاران، محققان، دانشگاهیان، سازمان‌های مدنی، رسانه‌ها و دیگر گروه‌ها ارائه می‌کند.

مؤسسه مذکور به حکومت خوب، شفاف‌سازی، تخصصی‌سازی و بهینه‌سازی برنامه‌ها اعتقاد دارد. این مؤسسه مستقل از طریق کمک‌های مالی اعضا و ارائه خدمات مشورتی به دایرگان تأمین می‌شود.

مؤسسه مطالعات سیاسی اسلام‌آباد، مهمترین حوزه‌های تحقیق خود را مسائل پاکستان، روابط بین‌الملل، مسائل اعتقادی و اجتماعی معرفی کرده است و هر یک از این حوزه‌ها نیز شامل زمینه‌های فرعی می‌شود.

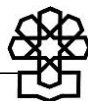
به‌عنوان مثال حوزه مسائل پاکستان موارد مرتبط با اقتصاد، اجتماع، فرهنگ،

سیاست، آموزش، امنیت و سیاست خارجی را در برمی‌گیرد. حوزه تحقیقی روابط بین‌الملل نیز به بررسی زمینه‌هایی نظیر جهانی شدن، موضوعات جهانی و سیاست، جهان اسلام، پاکستان و همسایگان آن می‌پردازد. حوزه تحقیقاتی مسائل اعتقادی و اجتماعی نیز شامل زیرمجموعه‌هایی نظیر آموزش در مراکز دینی، اسلام و غرب و اندیشه‌های اسلامی می‌شود. این اندیشکده از طریق گروهی از محققان و کارشناسان اقدام به اجرای طرح‌های پژوهشی با کارشناسان داخلی و خارجی کرده است. طرح‌های دانشگاهی این اندیشکده تحت نظارت شورای ملی دانشگاهی اجرا می‌شود و با برخی سازمان‌های دیگر در حوزه‌های خاص همکاری می‌کند. این مؤسسه همچنین به تبادل کارشناس با نهادهای تحقیقاتی مختلف در پاکستان و خارج از این کشور می‌پردازد.

مؤسسه مطالعات صلح پاکستان (PIPS)^(۵)

مؤسسه مطالعات صلح پاکستان یک اندیشکده غیردولتی و غیرانتفاعی است که در زمینه تحقیقات علمی و خدمات مشاوره‌ای فعال است. این اندیشکده با همکاری اندیشمندان، محققان و روزنامه‌نگاران پاکستانی به اجرای طرح‌های تحقیقاتی در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی تأثیرگذار بر امنیت ملی و بین‌المللی می‌پردازد. نظرسنجی‌ها و تحلیل‌های سیاسی این مرکز توسط گروهی از محققان، گزارشگران و تحلیلگران مسائل سیاسی در نقاط مختلف پاکستان اجرا می‌شوند.

این اندیشکده تلاش می‌کند به ارائه راه‌حل برای مناقشات ملی و بین‌المللی از طریق رویکرد دانش‌بنیان بپردازد. پژوهشگران این مؤسسه، طرح‌هایی را برای درک بهتر از

خشونت و تروریسم در پاکستان و دیگر نقاط جهان ارائه می‌کنند. این مرکز به جمع‌آوری، تفسیر و توزیع اطلاعات مرتبط با حوزه کاری خود می‌پردازد و تحلیل سیاسی مستقل ارائه می‌دهد، همچنین به آموزش تخصصی مهارت‌های پژوهشی می‌پردازد تا آگاهی عمومی را تقویت کند و شمار حامیان صلح در پاکستان را افزایش دهد. این اندیشکده با مؤسسات امنیتی پیش‌رو در امر صلح جهانی همکاری می‌کند تا شبکه‌ای از اندیشکده‌های داخلی و جهانی برای ترویج دیدگاه صلح‌طلب ایجاد کند.

این مؤسسه در دو زمینه تحقیق و تحلیل فعال است و به اجرا و توزیع تحلیل‌های سیاسی و مطالعات تحقیقاتی درباره موضوعات استراتژیک جهانی و منطقه‌ای می‌پردازد. موضوعات مورد بررسی این اندیشکده را می‌توان مناقشات، توسعه، خشونت سیاسی، افراط‌گرایی مذهبی، درگیری‌های قومی، تروریسم، حکومت، دموکراسی، روابط خارجی و فرهنگ جامع روندهای تصمیم‌گیری سیاسی نام برد.

مؤسسه مطالعات صلح پاکستان یک مجله اینترنتی به نام شبکه جنوب آسیا راه‌اندازی کرده است که بر موضوعات استراتژیک جهانی و منطقه‌ای متمرکز است. این وبسایت به پوشش مطالب متنوع سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نظامی و ارائه تحقیقات و گزارش‌های پژوهشی درباره گروه‌های مختلف مذهبی، سیاسی و نظامی فعال در جنوب، شرق و مرکز آسیا می‌پردازد.

مجله مطالعات صلح و جنگ از سال ۲۰۰۸ تاکنون به‌عنوان فصلنامه تحقیقاتی مؤسسه مطالعات صلح پاکستان منتشر می‌شود و به تحقیق و تحلیل درباره موضوعات مرتبط با مناقشه و صلح در پاکستان و منطقه براساس رویکرد تجربی می‌پردازد.

مؤسسه تحقیقات سیاسی اسلام‌آباد (IPRI) (۶)

مؤسسه تحقیقات سیاسی اسلام‌آباد در ژوئن ۱۹۹۹ تأسیس شد. سرهنگ بازنشسته شوکت قدیر، مؤسس و معاون رئیس این مؤسسه بوده است. وی که زمانی خلبان نیروی هوایی بود به دلیل اختلاف با دولت نظامی در سال ۲۰۰۱ از مشاغل نظامی کناره‌گیری کرد.

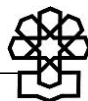
شوکت قدیر و مؤسسه وی به دلیل انتقاداتش از دولت نظامی و تأکید بر کم‌رنگ کردن نقش فرماندهان نظامی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و همچنین اصرار بر اهمیت نقش رهبران منتخب مردم در سیاست‌های داخلی و خارجی پاکستان و جامعه سیاسی این کشور حائز اهمیت است.

این مؤسسه مستقل غیردولتی در زمینه تحقیق، تحلیل و ارزیابی موضوعات استراتژیک و نوظهور همچون تحولات منطقه‌ای و رویدادهای بین‌المللی مرتبط با سیاست و منافع ملی پاکستان فعالیت می‌کند.

این اندیشکده در حوزه تحقیقات با دیگر مؤسسات داخلی و بین‌المللی، اندیشکده‌ها و اندیشمندان سرشناس در پاکستان و دیگر کشورها همکاری می‌کند و اقدام به برگزاری جلسات رسمی و غیررسمی، سمینارها و کارگروه می‌نماید.

مؤسسه تحقیقات سیاسی اسلام‌آباد به‌منظور ارائه مشورت به تصمیم‌گیرندگان سیاسی از طریق اجرای طرح‌های تحقیقاتی و تحلیلی شکل گرفته است.

این مؤسسه همچنین به انتشار یک نشریه تحقیقی، مجله دو سالیانه و کتاب‌های گوناگون مبادرت کرده است و همچنین با رسانه‌های پاکستان و بین‌المللی همکاری داشته است.

فصل دوم - اندیشکده‌های خصوصی

در پاکستان بجز اندیشکده‌های حزبی، بخش دیگری از اندیشکده‌ها با ماهیت غیرحزبی و اغلب خصوصی فعالیت دارند. این اندیشکده‌ها معمولاً به‌منظور پشتیبانی از منافع تأسیس می‌شوند که افراد با کمک آنها می‌توانند در نیل به اهداف و برنامه‌های تجاری و اقتصادی خود توفیق یابند.

این نوع اندیشکده‌ها معمولاً به بررسی و مطالعه در ابعاد و جوانب موضوعاتی از قبیل مناسبات اقتصادی می‌پردازند و تلاش می‌کنند اطلاعات و روابط مورد نیاز را برای حامیانشان فراهم کنند. به‌عبارت دیگر نقش این اندیشکده‌ها فراهم آوردن دوایری برای جذب، شناسایی و ایجاد ارتباط با اشخاص و نهادهایی است که زمینه منافع مشترک دارند. معمولاً این اندیشکده‌ها به کشورها اختصاص دارند. مثلاً مطالعات اندونزی یا چین که در حقیقت به بررسی و جستجوی راهکارهای ارتقای مناسبات تجاری در بستر سیاسی می‌پردازند.

مرکز توسعه سیاست اجتماعی (SPDC)^(۷)

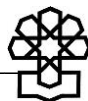
مرکز توسعه سیاست اجتماعی پاکستان در سال ۱۹۹۵ تأسیس شد و این اندیشکده تحقیقاتی در زمینه رشد اجتماعی و مبارزه با فقر به سیاستمداران پاکستانی مشاوره می‌دهد. تمرکز کاری این مؤسسه بر موضوعاتی نظیر توسعه، فقر، نابرابری، حکومت، سیاست‌های بخش اجتماعی، آب و هوا، مسائل جنسیتی و سیاست اقتصاد کلان برای کمک به فقرا استوار بوده است. این مرکز غیرانتفاعی و مستقل در زمینه تحقق هدف توسعه اجتماعی از طریق تحقیق، مشورت سیاسی و همکاری فعالیت می‌کند.

دانشگاه پنسیلوانیا در رده‌بندی خود، مرکز توسعه سیاست اجتماعی پاکستان را اندیشکده برتر این کشور و رتبه بیست‌ودوم در آسیا و اقیانوسیه طی سال‌های متمادی ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ معرفی کرده است.

مرکز توسعه سیاست اجتماعی پاکستان یک مؤسسه غیرحزبی است و با تکیه بر استقلال خود به ارائه تحقیقات باکیفیت برای سیاستگذاری در سطح ملی می‌پردازد. این مؤسسه با دیگر سازمان‌های داخلی و خارجی فعال در زمینه‌های مرتبط با حوزه فعالیت خود نیز همکاری و تبادل نظر می‌کند. اعضای اصلی این مرکز در بیش از ۳۰ کمیسیون، کمیته، کارگروه و اجلاس ایالتی و فدرال طی دو دهه اخیر عضویت داشته‌اند. این اندیشکده بیش از ۷۰۰ نشریه منتشر کرده است تا به دولت در زمینه‌های اقتصادی، مبارزه با فقر و خدمات اجتماعی مشاوره بدهد.

این اندیشکده در داخل پاکستان در زمینه آموزش تخصصی تعیین بودجه برای جنسیت‌ها پیشگام بود و در سطح جهانی نیز کمک فنی به دولت اریتره در زمینه توسعه ظرفیت اداره آمار ملی این کشور ارائه داد. این مرکز در زمینه تحقیقات بخش اجتماعی به اشاعه پژوهش‌ها و ارائه کمک فنی و مشورت به دولت در زمینه سیاستگذاری پرداخته است و در حوزه‌های اقتصاد، امور مالی، برنامه‌ریزی و توسعه جنسیتی دوره‌های آموزشی برگزار می‌کند و در پروژه‌های مرتبط با توسعه نهادی، ارزیابی و ظرفیت‌سازی در سطوح مختلف با دولت پاکستان و نهادهای بین‌المللی همچون بانک جهانی، برنامه توسعه و پیشرفت ملل متحد، یونیسف، آژانس توسعه بین‌المللی کانادا، بانک توسعه آسیا، دپارتمان توسعه بین‌المللی انگلیس و کمیسیون اتحادیه اروپا همکاری کرده است.

مرکز توسعه سیاست اجتماعی در زمینه ترویج و اشاعه تحقیقات خود از روابط

رسانه‌ای، تبادل نظر با سیاستگذاران، برنامه‌ریزی رویدادها، انتشار نشریات، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و همچنین روش‌های مؤثر و خلاقانه برای تأثیرگذاری بر سیاست‌های توسعه اجتماعی پاکستان کمک می‌گیرد.

مؤسسه مطالعات منطقه‌ای (IRS)^(۸)

مؤسسه مطالعات منطقه‌ای یک مرکز تحقیقاتی غیرانتفاعی و مستقل است که به مطالعه مناطق پیرامون پاکستان می‌پردازد و در حقیقت، درباره جنوب آسیا، جنوب غرب آسیا (ایران، افغانستان و کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس)، چین، آسیای مرکزی و همچنین منطقه اقیانوس هند تحقیق می‌کند.

مؤسسه مطالعات منطقه‌ای در مارس ۱۹۸۲ تأسیس شد و هم‌اکنون، یکی از اندیشکده‌های مطرح پاکستان به‌شمار می‌رود.

این اندیشکده به بررسی موضوعات مختلف نظیر امور داخلی و خارجی، اقتصاد و صنعت، علم و تکنولوژی، مسائل فرهنگی و اجتماعی و همچنین امنیت می‌پردازد. این اندیشکده به مخاطبان خود تحلیل‌های عمیق و عینی درباره مسائل منطقه‌ای و جهانی ارائه می‌کند.

مؤسسه مذکور با بسیاری از اندیشکده‌های تحقیقاتی در سراسر جهان در ارتباط است و به تبادل اطلاعات می‌پردازد.

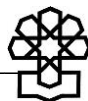
نشریات این مؤسسه با مؤسساتی در آمریکا، استرالیا، بنگلادش، کانادا، چین، هند، نپال، سریلانکا، کشورهای غرب و جنوب شرق آسیا، ژاپن، انگلیس، فرانسه، آلمان، روسیه و دیگر کشورهای اروپایی مبادله می‌شود.

مؤسسه مطالعات منطقه‌ای پاکستان موفق شده است در گستره جهانی نیز اعتبار و جایگاه پیدا کند و مطالب ارائه شده از سوی این اندیشکده در سطح بین‌المللی خواننده دارد. خلاصه مقالات تحقیقی نوشته شده از سوی اندیشمندان و پژوهشگران این مؤسسه از سوی مرکز مستندسازی سیاست بین‌الملل فرانسه در اختیار عموم قرار می‌گیرد. نویسندگان و مؤلفان بسیاری نیز از آثار منتشر شده در مؤسسه مطالعات منطقه‌ای پاکستان نقل قول کرده‌اند.

این مؤسسه هدف خود را توسعه افق فکری مردم پاکستان و مناطق پیرامون آن و همچنین ترویج آگاهی درباره مشکلات و چشم‌اندازهای آینده عنوان کرده است. اندیشکده مذکور در این راستا اقدام به تولید مقالات و تحقیقاتی کرده است تا به روشنگری برای افکار عمومی و نهادهای پاکستانی بپردازد و درک بهتری از کشورهای همسایه به هموطنان خود ارائه کند.

مؤسسه توسعه سیاست پایدار (SDPI)^(۹)

مؤسسه سیاست توسعه پایدار در آگوست ۱۹۹۲ به توصیه برنامه استراتژی حفاظت ملی پاکستان تأسیس شد. این مؤسسه خصوصی به ارائه مشورت در امر سیاستگذاری، تحقیقات در حوزه سیاسی و کمک در زمینه پژوهش‌های میان‌رشته‌ای می‌پردازد؛ اجرای سیاست‌ها، برنامه‌ها، قوانین و مقررات برپایه توسعه پایدار را ترویج می‌کند؛ بر تقویت روابط اجتماعی تأکید دارد؛ تعامل دولت و جامعه را از طریق مشارکت با دیگر سازمان‌ها و شبکه‌ای از فعالان تسهیل می‌کند؛ یافته‌های پژوهشی را اشاعه می‌دهد؛ از طریق رسانه‌ها، کنفرانس‌ها، سمینارها، سخنرانی‌ها و انتشار نشریات مختلف به امر آموزش عمومی اهتمام می‌ورزد و

همچنین در زمینه ایجاد ظرفیت و زیرساخت تحقیقاتی در سطح ملی مشارکت می‌کند. این اندیشکده تلاش می‌کند، انتقال به سوی توسعه پایدار و عادلانه در پاکستان را تسهیل نماید؛ به‌عنوان منبع تجربه و خدمات مشاوره‌ای برای دولت، بخش خصوصی و طرح‌های غیردولتی به‌منظور حمایت از اجرای برنامه چشم‌انداز پاکستان خدمت کند؛ تحقیقات مرتبط با امور سیاسی را برای توسعه پایدار در حوزه‌های میان‌رشته‌ای اجرا کند؛ مشاوره سیاسی برای موضوعات مرتبط با حوزه فعالیت این مؤسسه ارائه کند؛ در زمینه تقویت زیرساخت اجتماعی و فیزیکی پژوهش در پاکستان همکاری کند و به طراحی، ایجاد و مشارکت در حوزه مشاوره و دیگر فعالیت‌های مرتبط با سازمان‌های مشابه در داخل و خارج از کشور مبادرت ورزد.

مؤسسه مذکور برای این منظور تأسیس شده است تا مشاوره سیاسی به دولت بدهد؛ مرکزی برای گفتگوهای سیاسی باشد؛ از محققان داخلی و خارجی حمایت کند؛ یافته‌های پژوهشی بخش خصوصی و دولتی را منتشر کند؛ واسطه‌ای برای مذاکرات میان شمال و جنوب باشد؛ محیطی برای اشاعه اطلاعات و آموزش فراهم سازد و پایگاهی برای همکاری‌های منطقه‌ای باشد.

این اندیشکده، توسعه پایدار را به‌عنوان روشی برای تقویت صلح، عدالت اجتماعی و رفاه در نسل‌های کنونی و بعدی تعریف می‌کند و به تولید دانشی می‌پردازد که می‌تواند ظرفیت دولت را برای تصمیم‌گیری آگاهانه تقویت کند و فرصتی برای همکاری با جامعه مدنی براساس منافع عمومی فراهم آورد. این مؤسسه به‌عنوان تولیدکننده تحقیقات دست اول درباره موضوعات مرتبط با توسعه پایدار و منبع اطلاعات برای اشخاص و نهادها فعالیت می‌کند. این اندیشکده در دو حوزه مشاوره سیاسی و آموزش اطلاعات به افراد و مؤسسات فعال است.

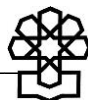
مؤسسه راه‌حل‌های جایگزین (ASI)^(۱۰)

مؤسسه راه‌حل‌های جایگزین، نخستین اندیشکده بازار آزاد پاکستان به‌شمار می‌رود که در آوریل سال ۲۰۰۳ در شهر لاهور تأسیس شد. این مؤسسه مستقل، غیرانتفاعی، غیردولتی و غیرحزبی است که به اجرای طرح‌های تحقیقاتی و آموزشی می‌پردازد. هدف از تأسیس این اندیشکده «رفاه مردم به دست مردم» اعلام شده است که از طریق همکاری و کمک دوجانبه حاصل می‌شود و از هرگونه تأثیرپذیری سیاسی یا حزبی فارغ است.

این مؤسسه بر کوچک‌سازی دولت، حکومت قانون، حمایت از حق مالکیت، اقتصاد بازار، آزادی فردی و مشاغل خصوصی تأکید دارد. اندیشکده مذکور خواستار حل و فصل چالش‌های پیش‌روی پاکستان در زمینه‌های اقتصاد، آموزش، بهداشت، اجرای قانون، محیط زیست براساس رهنمودها و ارزش‌های ارائه شده از سوی کارشناسان خود است. مؤسسه راه‌حل‌های جایگزین در این راستا به انتشار متونی برای حل و فصل چالش‌ها و پژوهش درباره راه‌حل‌های ممکن برای مشکلات موجود و پیش‌رو به زبان‌های انگلیسی و اردو یا دیگر زبان‌های منطقه اقدام می‌نماید.

برگزاری سمینارها، کارگاه‌های آموزشی و کنفرانس‌هایی برای آموزش و تعلیم دانش‌آموزان و دانشجویان، معلمان، وکلا و روزنامه‌نگاران به‌طور خاص و مردم عادی به‌طور عام از جمله خدمات این مؤسسه است.

این مرکز همچنین به مشارکت و همکاری با اشخاص یا سازمان‌های ملی و بین‌المللی هم‌راستا با رویکرد تعریف شده خود می‌پردازد و ترجمه متون مرتبط با موضوعات مورد توجه این مؤسسه از دیگر زبان‌ها به زبان اردو یا دیگر زبان‌های منطقه از جمله فعالیت‌های

آن به‌شمار می‌رود.

مؤسسه راه‌حل‌های جایگزین همچنین اجرای راه‌حل‌های موردنظر خود درباره مسائلی نظیر تغییرات آب و هوایی، محدودسازی دولت، حکومت قانون، حمایت از حق مالکیت، اقتصاد بازار، آزادی فردی و بازار خصوصی در پاکستان را ترویج می‌کند. این مؤسسه، حوزه‌های پژوهشی خود را تحقیقات درباره کشاورزی و غذا، اقتصاد، انرژی و محیط زیست، دولت و سیاست، بهداشت، قانون و مسائل حقوقی، فرهنگ و همچنین تجارت عنوان کرده است.

مؤسسه توسعه اقتصادی پاکستان (PIDE)^(۱۱)

مؤسسه توسعه اقتصادی پاکستان در سال ۱۹۵۷ توسط دولت پاکستان در برترین دانشگاه این کشور یعنی دانشگاه قاعد اعظم اسلام‌آباد تأسیس شد اما این مؤسسه دولتی دارای مدیریت مجزا از این دانشگاه است.

این مرکز از سال ۱۹۶۴ توانست بر تصمیم‌گیری‌های دولتی تأثیر بگذارد و در همان سال نیز استقلال خود را از دانشگاه قاعد اعظم به دست آورد.

این مؤسسه یک اندیشکده تحقیقاتی برای فارغ‌التحصیلان است که به اجرای طرح‌های پژوهشی در زمینه سیاسی می‌پردازد و موفق شده است در زمینه شکل‌گیری سیاستگذاری عمومی در حوزه‌های مختلف تأثیرگذار باشد.

شخصیت‌های علمی و پژوهشی سرشناس پاکستان با این مؤسسه همکاری کرده‌اند و این اندیشکده با مقامات دولتی ارتباط دارد و به آنها مشاوره می‌دهد. شخصیت‌هایی نظیر نخست‌وزیر فقید بی‌نظیر بوتو از جمله همکاران این مؤسسه به‌شمار می‌رفتند.

این اندیشکده از دهه ۱۹۹۰ تاکنون تحقیقات تئوریک و تجربی خود را در زمینه توسعه اقتصادی به‌طور عام و اقتصاد پاکستان به‌طور خاص دنبال کرده است و درخصوص نهادها، اقتصاد کلان، بازارها، بانکداری، مردم و پویایی اجتماعی به تحقیق و تحلیل پرداخته است.

مؤسسه توسعه اقتصادی پاکستان از سال ۲۰۰۶ به بعد دوره‌های مختلف برای فارغ‌التحصیلان در سطوح کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی رشته‌های علوم اجتماعی ارائه کرده است.

دولت پاکستان، بخش اعظم هزینه‌های این مؤسسه را تقبل می‌کند و بخش دیگر عایدی این مؤسسه از محل کمک‌های مالی غیردولتی و درآمد حاصل از اجرای طرح‌های مطالعاتی به‌دست می‌آید.

این اندیشکده با برگزاری نشست‌های سالیانه، سخنرانی، کنفرانس و کارگاه‌های آموزشی اقدام به تبادل اطلاعات و تحقیقات با دیگر مؤسسات داخلی و خارجی می‌نماید.

فصل سوم - اندیشکده‌های دانشگاهی

گونه دیگری از اندیشکده‌ها در دانشگاه‌ها ایجاد شده‌اند. این اندیشکده‌ها اغلب توسط استادان با انگیزه‌های علمی تأسیس می‌شود. البته در واقعیت هر یک از مراکز توسط احزاب، نهادها یا حامیانی در داخل یا خارج پاکستان مورد حمایت و پشتیبانی قرار می‌گیرند.

اندیشکده‌های دانشگاهی

برخی از دانشگاه‌های پاکستان از جمله دانشگاه پیشاور، دانشگاه کراچی و دانشگاه پنجاب

اندیشکده تخصصی دارند تا در زمینه مرتبط با موضوعات تعیین شده اندیشکده‌های خود به امر پژوهش و تحلیل بپردازند.

مرکز مطالعات پاکستان دانشگاه پیشاور^(۱۲)

مرکز مطالعات پاکستان دانشگاه پیشاور در فوریه ۱۹۷۶ تأسیس شد و کار خود را از فوریه ۱۹۷۹ آغاز کرد. زیرا سه سال نخست تأسیس این مرکز دولتی به ساخت بنایی برای این مؤسسه سپری شد. همان‌طور که در قانون فدرال آمده است، این مرکز، بخشی از دانشگاه پیشاور محسوب و تحت نظارت هیئت امنای دانشگاه اداره می‌شود. هزینه‌های فعالیت و اداره این مرکز از سوی دولت فدرال تأمین می‌شود.

مرکز مطالعات پاکستان دانشگاه کراچی^(۱۳)

مرکز مطالعات پاکستان دانشگاه کراچی براساس قانون تأسیس مراکز پژوهشی پارلمان این کشور در سال ۱۹۷۶ راه‌اندازی شد. این مرکز دولتی به‌طور رسمی کار خود را از سال ۱۹۸۳ آغاز کرد و از آن زمان به بعد به یک مؤسسه معتبر آموزشی و تحقیقاتی تبدیل شده است. مرکز مذکور علاوه بر برگزاری دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی اقدام به اجرای طرح‌های تحقیقاتی در سطوح ملی و بین‌المللی کرده است. مجله پژوهشی «دورنمای پاکستان» این مرکز را یکی از معتبرترین مجلات علوم اجتماعی پاکستان به‌شمار می‌رود. مرکز مطالعات پاکستان دانشگاه کراچی چندین کنفرانس ملی و بین‌المللی و همچنین سمینار و سمپوزیوم داخلی برگزاری کرده است.

مرکز مطالعات جنوب آسیا دانشگاه پنجاب^(۱۴)

هسته اولیه مرکز مطالعات جنوب آسیا در سال ۱۹۷۳ شکل گرفت و در سال ۱۹۷۵ به شکل کنونی خود به‌طور رسمی تأسیس شد. این اندیشکده دولتی در تلاش است درک عمومی از تحولات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در جنوب آسیا به‌ویژه در پاکستان، هند، بنگلادش، نپال، بوتان، سریلانکا و مالدیو را تقویت کند. این مؤسسه در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی اقدام به برگزاری دوره‌هایی می‌نماید تا به تعلیم دانشجویان در رشته‌های مرتبط با مطالعات جنوب آسیا مبادرت ورزد.

نتیجه‌گیری

در پاکستان کانون‌های تفکر بخشی از نظام سیاسی و حزبی به‌شمار می‌روند. براساس تنوع و تعدد احزاب فعال در این کشور کانون‌های تفکر متعددی در رشته‌های مختلف فعالیت دارند. تا آنجا که کشور پاکستان از نظر دارا بودن کانون‌های تفکر و اثرگذاری آنها جزء کشورهای مشهور جهان است. این مراکز معمولاً از طریق برگزاری همایش‌ها و مشارکت در طرح‌های پژوهشی مشترک با دیگر مؤسسات بین‌المللی در حوزه‌های مختلف اعتبار کسب کنند، اما با توجه به جایگاه این اندیشکده‌ها در میان مراکز مطالعاتی معتبر جهانی می‌توان گفت که هنوز مسیری طولانی برای رقابت با اندیشکده‌های بین‌المللی کشورهای پیشرفته پیش روی دارند. مؤسسات تحقیقاتی پاکستان در داخل این کشور نیز به جایگاه قابل توجهی دست یافته‌اند و در زمینه‌های مختلف به نهادهای دولتی و پارلمانی خدمات پژوهشی و مشورتی ارائه می‌دهند که این امر می‌تواند از وقوع اشتباه در تصمیم‌گیری‌های سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی ممانعت کند.

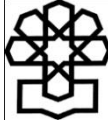

این مراکز پژوهشی می‌توانند در زمینه‌هایی نظیر ساختن آینده پاکستان، جلوگیری از تنش‌های داخلی و خارجی، مبارزه با فقر، ارائه طرح‌هایی برای توسعه همه‌جانبه و آماده‌سازی برای مقابله با چالش‌های زیست‌محیطی و آب و هوایی به سیاستمداران و مردم این کشور مشاوره دهند.

پی‌نوشت‌ها

1. Hussain Sayed, Mushaid, A Blue Print for Creating Think Tanks in Political Parties of Pakistan, PILDAT Discussion Paper, September 2012.
2. Husnul Amin The Islamist Politics in the Era of Neoliberal Globalization
3. The Case of Jamaat-E-Islami Pakistan Mediterranean Journal of Social Sciences
4. MCSER Publishing, Rome-Italy
5. Vol 5 No 15
6. July 2014
7. Lewis Namier The structure of Politics at the Accession of George w. Macimillan, london. 1970.
8. Iqbal Akhond, Trial and Error: The Advent and Eclipse of Benazir Bhotto, Oxford university press, karachi, 2000
9. Iftikhar H Malik, Ethno- Nationalism in Pakistan: A Commentary on the MQM , South Asia Bulletin 18 1995
10. Paul Titus Marginality and Modernity: Ethnicity and Change in Post Colonial Balochistan . oxford .. press. Karachi 1996
11. Tan Tai Yong , The Garrison State : The military, Government and Sociology in Colonial Punjab 1849-1947 , vangard Books LAHORE 2005
12. <http://www.piia.org.pk/library>

13. http://issi.org.pk/?page_id=170
14. <http://www.ips.org.pk/>
15. <http://san-pips.com/index.php?action=main&id=network>
16. www.ipripak.org/
17. www.spdc.org.pk/
18. <http://www.irs.org.pk/about.html>
19. <http://www.sdpi.org/index.html>
20. <http://asinstitute.org/>
21. www.pide.org.pk
22. <http://www.pscpesh.org/>
23. http://www.uok.edu.pk/research_institutes/psc/
24. <http://pu.edu.pk/home/department/18>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۵۱۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: کانون‌های تفکر پاکستان

نام دفتر: مطالعات بنیادین حکومتی (گروه بنیادین حکومتی)

تهیه و تدوین: مهدی ادیبان

همکار: عباس نتاج

ناظر علمی: سیدیونس ادیبانی

متقاضی: ریاست مرکز

ویراستار ادبی: قاسم میرخانی

واژه‌های کلیدی:

۱. پاکستان

۲. اندیشکده

۳. سیاست

۴. احزاب

۵. دولت

۶. پارلمان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۸/۱۷